

PUBLICISTICKÝ ŠTÝL

Pod pojmom publicistický štýl rozumieme aktuálne písomné a ústne prejavy, určené pre širokú verejnosť, realizované masovo-komunikačnými prostriedkami.

Hlavnou funkciou publicistiky je:

1. **informovať** – prináša nové informácie
2. **agitovať** – presvedčiť, získat verejnosť pre svoj názor
3. **vzdelávať** – publicistika píše pre širokú verejnosť, preto musí všetky znaky, skratky a odborné slová vysvetliť

PUBLICISTICKÝ ŠTÝL

- je objektívno-subjektívny štýl verejného styku
- je veľmi dynamický a živý
- ovplyvňuje naše myšlenie a konanie
- je to hybridný štýl – využíva výrazové prostriedky uměleckého, náučného a hovorového štýlu

ZNAKY PUBLICISTICKÉHO ŠTÝLU

1. **PÍSOMNOSŤ** – vztahuje sa na tlačené a elektronické médiá. Autor používa ustálené spôsoby vyjadrovania, sústredí sa na fakty, snaží sa originálne vyjadrovať, čo dosiahne využívaním trpného rodu a polovetných konštrukcií
2. **VARIABILNOSŤ** – bohatstvo tém, kompozičná pestrosť, rozmanitosť jazykových prostriedkov a grafickej úpravy
3. **MONOLOGICKOSŤ** – autorovi chýba spätná väzba, musí sám zvážiť, ktoré údaje sú pre adresáta dôležité
4. **VEREJNOSŤ** – útvary sú adresované širokej verejnosti, preto majú byť zrozumiteľné a prispôsobené priemernej vzdelanosti obyvateľstva
5. **INFORMATÍVNOSŤ** – cieľom je sprostredkovať verejnosti informácie, preto sa tu vyskytuje veľa faktografických údajov

Z jazykovej stránky hovoríme o dvoch znakoch publicistického štýlu:

1. **automatizácia** – znamená využívanie ustálených slovných spojení; prejavuje sa aj v štruktúre článkov a celých denníkov

Klišé – je ošúchaná fráza, zároveň je základným znakom automatizácie, napr. v katastri obce,,

2. **aktualizácia** – je opakom automatizácie a znamená využívanie nezvyčajných štýlisticky príznakových spojení, čo oživuje text. Najčastejšími aktualizačnými prostriedkami sú
  - a) obrazné pomenovania
  - b) frazeologizmy
  - c) protiklad (kontrast)
  - d) elipsa

Nadmerná aktualizácia narúša text, pravidlá jazykového systému a pôsobí prehnane agresívne.

VÝRAZOVÉ PROSTRIEDKY MASMEDIÁLNEJ KOMUNIKÁCIE

Písaná masmediálna komunikácia – sú to grafické výrazové prostriedky, veľkosť, tvar písma a usporiadanie článkov, členenie textu do stĺpcov, ktoré zvýrazňujú dôležité informácie.

Hovorová masmediálna komunikácia – využíva zvukové a pohybové výrazové prostriedky. V rozhlase prevládajú zvukové jazykové prostriedky, napr. zafarbenie hlasu a nejazykové prostriedky, napr. zvuk vetra, hudba.

Objektívnosť médií – zárukou ich objektivity by mala byť politická nezávislosť.

Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) sú verejno-právne inštitúcie; slúžia všetkým občanom a mali by byť objektívne.

Bulvárna publicistika – prináša informácie s určitou dávkou senzácie. Zaujíma ju skôr súkromie známych ľudí ako aktuálne spoločenské informácie.

Tiráž – technické a vydavateľské údaje, ktoré sa nachádzajú na začiatku alebo na konci novín.

Paparacovia (z tal. paparazzo – komár) – bulvárni fotoreportéri, ktorí sa snažia o senzáciu, nedodržiavajú etické zásady, uverejňujú škandalózne fotografie, častokrát bez súhlasu osoby, teda bez autorizácie.

Dôležitou súčasťou tlače sú spravodajské fotografie, ktoré majú veľmi vysokú vypovedaciu a častokrát aj výchovnú hodnotu. Citovo vplývajú na čitateľa a predávajú noviny.

ŽÁNRE PUBLICISTICKÉHO ŠTÝLU

1. Spravodajské žánre

- prejavuje sa objektívny prístup autora
  - ich funkciou je informovať, preto prevláda informačný slohový postup
  - patria sem: správa, noticka, riport, interview, komuniké, inzerát, referát, rezolúcia

2. Analytické žánre

- prejavuje sa subjektívny prístup autora
  - ich funkciou je hodnotiť, uvažovať, vysvetľovať a presvedčať
  - využíva najmä výkladový slohový postup
  - patria sem: úvodník, komentár, glosa, posudok, recenzia, kritika, polemika, diskusia, debata, karikatúra, pamflet, editoriál

3. Beletristické žánry

- prejavuje sa subjektívny prístup autora
  - využívajú sa prostriedky umeleckej literatúry
  - ich funkciou je rozprávať a hodnotiť
  - prevláda rozprávací slohový postup
  - patria sem: fejtón, besednica, causerie (kózri), reportáž, feature (fičr), stĺpček, črta

4. Osobitné stále rubriky

- tvoria zvláštnu skupinu
  - patria sem: horoskopy, krížovky, jazyková poradňa, predpoveď počasia, vtipy

Žánre publicistického štýlu nie sú pevne klasifikované, mnohé sú hybridné.

Jednoduchá správa

- stručná informácia, ktorá obsahuje základné údaje – čo? kde? kedy? prečo? ako? – sa stalo
- nič nevysvetľuje, ani nekomentuje
- dôsledne sa v nej uplatňuje informačný slohový postup
- nečlení sa na úvod, jadro a záver
- jej kompozícia pripomína tvar obrátenej pyramídy, to znamená, že najdôležitejšia informácia je v titulku
- údaje sú zaradené v časovej postupnosti
- titulok je stručný a informačne nasýtený

Rozšírená správa

- je rozsiahlejšia informácia, písaná v 3. osobe sg. alebo v 3. osobe pl.
- využíva trpný rod, dokonavé slovesá a nominatív
- pod titulkom je vždy označenie miesta, kde sa udalosť stala, za ním býva skratka tlačovej agentúry alebo iniciály redaktora
- **Perex** – zvýraznená časť správy, ktorá dopĺňa základnú informáciu v titulku, nasleduje konkrétny text správy, častokrát doplnený citovými vyjadreniami účastníkov udalosti
- môže mať okrem hlavného titulku aj ostatné titulky

Noticka

- jednoduchá krátká správa, často bez udania miesta alebo tlačovej agentúry
- nájdeme ju pod označením: Stručne

Glosa

- krátká poznámka, v ktorej autor zaujíma postup, vtipne analyzuje a hodnotí určitý jav
- využíva expresívne slová a máva ostré vyznenie (pointa)
- prevláda subjektívny postoj autora a úvahový slohový postup

Druhy glos:

1. pozitívna – chváli
2. kritická – poukazuje na nedostatky
3. polemická – pochybuje o správnosti názoru iného

Glosy sa nachádzajú najčastejšie na internetovom blogu; výhodou blogu je rýchlosť akou sa informácie dostanú k čitateľovi.

Interview

- spravodajsky riadený rozhovor
- je to druh správy, ktorá pomocou dialógu predstavuje nejakú osobnosť spoločenského života
- malo by byť autorizované
- prevláda informačný slohový postup
- autorovým zámerom je podať čitateľovi čo najviac nových informácií

Kompozícia interview:

1. titulok – často býva myšlienkom z rozhovoru
2. podtitulok – prináša meno osobnosti, dôvod prečo sa rozhovor uskutočnil a jadro správy
3. stručná charakteristika – charakterizujeme osobnosť, s ktorou viedieme interview; ak je veľmi známa, môže byť charakteristika nahradená dôvodom interview
4. jadro interview – otázky a odpovede

Na konci interview je meno autora.

Recenzia

- je hodnotiaci posudok literárneho, umeleckého, technického alebo vedeckého diela
- tvorí ju rozbor posudzovaného diela a subjektívne hodnotenie autora
- využíva všetky slohové postupy, ale najmä výkladový a informačný slohový postup
- stojí často na hranici medzi odborným a umeleckým štýlom
- využíva rôznorodú slovnú zásobu a je to hybrid

Editoriál

- analytický útvar publicistického štýlu
- píše ho šéfredaktor alebo redaktor
- od ostatného textu je oddelený čiarou alebo rámcem
- má prvky komentáru (prvky výkladu a úvahy) a nahradza úvodník
- je to krátke zamyslenie na aktuálnu tému
- prevláda subjektivita
- forma tohto útvaru nie je v slovenskej publicistike úplne ustálená, môže mať dokonca podobu prihovoru čitateľovi

Upútavací editoriál

- upozorňuje na najdôležitejšie príspevky v konkrétnom denníku alebo týždenníku
- často sa v ňom predstavuje osobnosť, ktorá do daných novín alebo časopisov prispieva

Kritika

- kompletná analýza a hodnotenie určitého javu
- svojim obsahom sa podobá recenzii, ale je rozsiahlejšia a objektívnejšia
- samostatne sa takmer nevyskytuje
- prejavuje sa v spravodajských žánroch – rezolúcia, analytických žánroch – úvodník, komentár a v beletristickej žánroch – fejtón, glosa

Reportáž

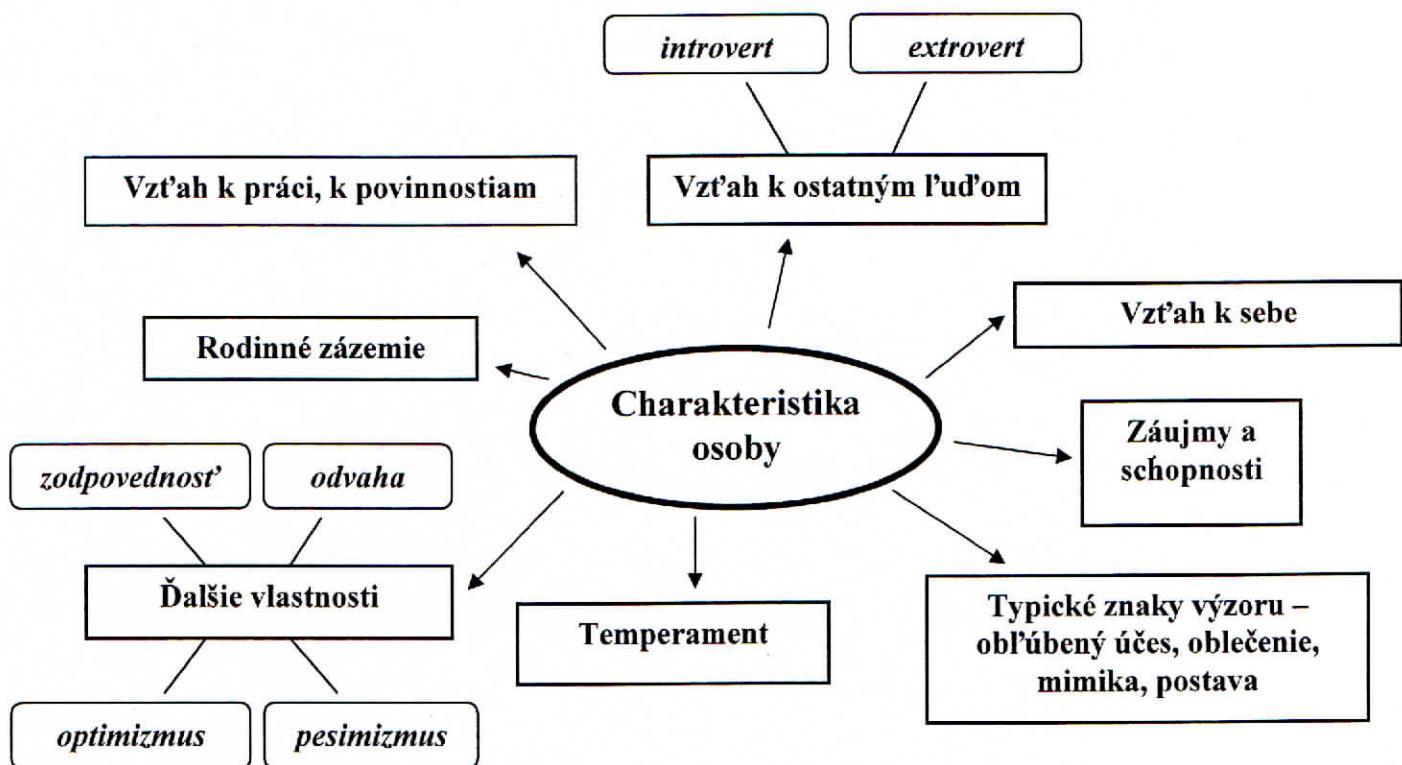
- hybrid rozšírenej správy a beletrizovaného opisu
- opisuje určitú udalosť alebo krajinu na základe autorovho autentického zážitku
- vyskytuje sa vo všetkých médiach
- využíva faktografickosť, dokumentárnosť a všetky slohové postupy, najčastejšie však opisný a rozprávací slohový postup
- môže byť statická (ak opisuje prostredie) alebo dynamická (ak opisuje určitú udalosť)
- novinár využíva prítomný čas, čím dosiahne dojem, že čitateľ je súčasťou danej reportáže
- výber prostriedkov závisí od druhu reportáže alebo od druhu novín, ktorým je reportáž určená

Druhy reportáže:

1. cestopisná – približuje zaujímavé miesta
2. investigatívna – približuje vyšetrovanie zločinov
3. reportáž-portrét – obraz o živote významnej osobnosti
4. riport – malá reportáž; krátky opis aktuálnej udalosti

Charakteristika (12)

- je druh opisu, ktorý na rozdiel od obyčajného opisu vystihuje základné podstatné, typické, teda charakteristické črty a znaky; tieto znaky zaraďujú predmet do určitej skupiny a súčasne ho odlišujú od inej skupiny
- charakteristika je teda vyjadrenie podstatných a rozlišovacích znakov predmetu alebo jasu

Porovnávací opis, porovnávacia charakteristika

- často sa dve veci, osoby alebo javy tak podobajú, že musíme vynaložiť veľké úsilie, aby sme ich rozlíšili; na to nám slúži porovnávací opis a porovnávacia charakteristika
- nachádza sa v uměleckom štýle ale aj v odbornom štýle

Druhy charakteristiky

1. Priama charakteristika

- priame vymenovanie charakterových vlastností
- má byť zhrnutím komplexného pozorovania a objektívneho hodnotenia osoby
- využíva sa v útvaroch administratívneho štýlu, býva niekedy pre presnosť doplnená nepriamou charakteristikou

2. Nepriama charakteristika

- vzniká vtedy, ak vlastnosti človeka vyplývajú z jeho konania
- používa sa v umeleckom štýle a v publicistickom štýle

3. Vnútorná charakteristika

- opis vlastností človeka

4. Vonkajšia charakteristika

- opis vonkajších znakov; napr. vzраст, farba vlasov,..

5. Individuálna charakteristika

- charakteristika jednej osoby

6. Skupinová charakteristika

- charakteristika celej skupiny, národa

7. Autocharakteristika

- je vlastná charakteristika, teda hodnotenie seba semého

8. Objektívna charakteristika

- je komplexné a nezaujaté hodnotenie osoby

9. Subjektívna charakteristika

- je neobjektívne hodnotenie, autor zámerne vyberá iba určité vlastnosti a zveličuje ich

10. Karikatúra

- je subjektívna charakteristika osoby, zámerne zveličenie niektornej vonkajšej alebo vnútornej vlastnosti zamerané na zosmiešnenie a kritizovanie
- využíva hyperbolu (*zveličenie*), metaforu, prirovnanie, frazeologizmy a pod.

Beletrizovaný životopis

- je hybridný (zmiešaný) útvar umeleckého štýlu
- využíva jazykové prostriedky umel. štýlu, ale vychádza z objektívnych faktov, ktoré zahmlieva a obrazne sa o nich vyjadruje
- uplatňuje sa v ňom fantázia a fikcia
- využíva najmä opisný a informačný sloh. postup, ale aj rozprávací sloh. postup, pretože niektoré udalosti zo života môžu byť prerozprávané
- musí obsahovať aspoň 5 faktografických údajov

Jazyková komunikácia

Komunikácia:

- je výmena a prenos informácií medzi účastníkmi komunikácie v istej komunikačnej situácii pomocou jazyka
- jazyk plní niekoľko funkcií:
  - a) dorozumievanie
  - b) poznávanie - pomocou jazyka poznávame objektívnu realitu
  - c) estetická - pomocou jazyka vyjadrujeme svoje city
  - d) pomenúvanie - pomocou jazyka si rozvíjame myslenie

Reč:

- je realizácia abstraktného jazykového systému v konkrétnom jazykovom prejave

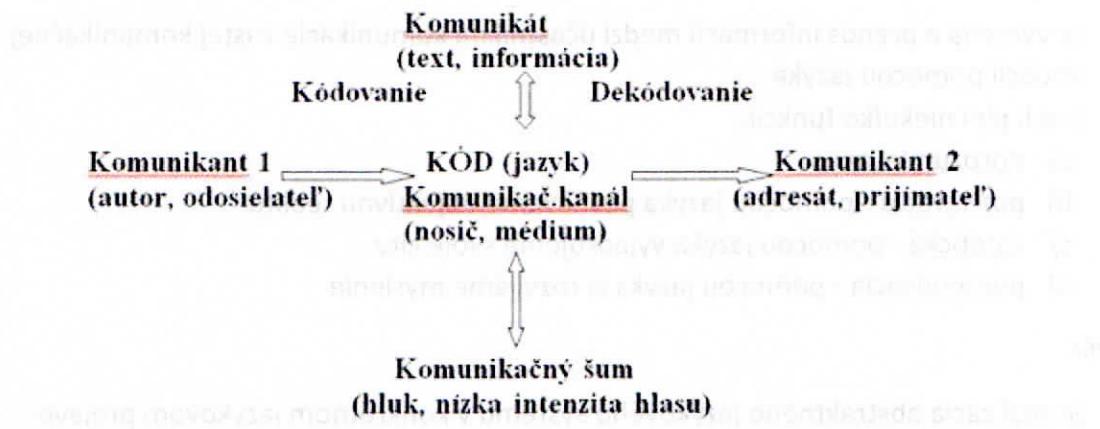
Informácia:

- je to myšlienkový obsah, ktorý odosielateľ oznamuje príjemcovi

Druhy komunikácie:

1. Verbálna (slovná)
  - realizuje sa pomocou slov, teda pomocou jazykových prostriedkov
  - môže mať ústnu alebo písomnú podobu
2. Neverbálna (neslovná)
  - realizuje sa pomocou mimojazykových prostriedkov
  - mimika, gestá
3. Priama
  - obaja účastníci sú v priamom kontakte, funguje spätná väzba pri ktorej účastníci zistujú, či informáciu toho druhého pochopili
4. Nepriama
  - účastníci komunikácie nie sú v tej istej chvíli na tom istom mieste, dorozumievajú sa nepriamo (napr. prostredníctvom SMS)
  - chýba spätná väzba, preto dochádza k nedorozumeniam
5. Bežná
  - odohráva sa v súkromnej sfére, účastníci často využívajú nespisovné slová, gestá a mimiku
6. Oficiálna
  - realizuje sa pri oficiálnych stretnutiach, vo verejnej sfére
  - média, štátna správa apod.
  - využíva spisovný jazyk a veľmi málo mimojazykových prostriedkov
7. Monologická
  - hovorí len jeden človek, chýba spätná väzba, komunikačné role sa nestriedajú
8. Dialogická
  - hovoria najmenej dvaja ľudia, komunikačné role sa striedajú, funguje spätná väzba

KOMUNIKAČNÝ REŤAZEC:

Komunikant 1:

- autor informácie, pozoruje svet, vyberá si fakty, vytvára informáciu ktorú spracováva pomocou jazykových prostriedkov, teda ju kóduje
- autor informácie je ovplyvnený vekom, vzdelaním, spoločenským postavením

Komunikant 2:

- prijímateľ, text prijíma, teda ho dekóduje, informáciu spracováva vo svojom vnútri
- autor informácie môže použiť rôzne komunikačné postupy:
  - **informačný** - podáva informáciu
  - **argumentačný** - uvádza argumenty
  - **agitačný** - snaží sa presvedčiť

Komunikát:

- informácia, ktorú odosielateľ posila prijímateľovi, môže byť ústna alebo písomná, prenáša sa prostredníctvom kódu

Kód:

- rozumieme jazyk alebo systém znakov a pravidiel, ale aj spôsob jeho používania
- ak má byť komunikácia úspešná, musia používatelia poznáť jazyk a vedieť, či vyjadrovanie je reálne alebo má prenesený význam

Kódovanie:

- zmena informácie vo vedomí do jazykovej podoby

Dekódovanie:

- opak kódovania, zmena informácie z jazykovej podoby do myšlienkovnej podoby

Komunikačný kanál:

- prenášanie informácie od odosielateľa k prijímateľovi

Komunikačný šum:

- stáhuje prenos informácií
- zlá výslovnosť, rečová vada, neznalosť jazyka a pod.

Komunikačná situácia:

- súhrn sociálnych a technických podmienok, v ktorých sa komunikácia koná

Principy komunikácie

1. Princíp kooperácie

- znamená spoluprácu, schopnosť komunikovať na úrovni toho, s kym dialóg prebieha

2. Princíp zdvorilosti

- schopnosť vedieť sa spoločensky rozprávať

3. Princíp irónie

- ak nám situácia dovolí, môžeme komunikáciu odlaďať humorom

Asertívna komunikácia

Asertivita:

- je umenie presadiť sa a zároveň rešpektovať potreby a názory iných
- byť asertívny znamená stať si za svojím bez toho, aby sme ponižovali iných
- takýto človek hovorí priamo čo si myslí, ide mu o spoluprácu nie víťazstvo uvedomuje si zodpovednosť za svoje správanie

Asertívna komunikácia:

- vychádza z asertívneho správania
- je to komunikácia, ktorou človek otvorene a primerane vyjadruje svoje názory a myšlienky
- nesmie však prekročiť svoje práva a nesmie sa dotknúť práv iných
- súčasťou tejto komunikácie je schopnosť počúvať iných

Asertívne správanie:

- viem povedať „nie“
- viem vyjadriť svoje pocity
- viem priať odmietnutie bez pocitu urážky
- viem priať konštruktívnu kritiku

Efektívna komunikácia

(voľná, otvorená a klasická komunikácia s vysokou účinnosťou)

- je komunikácia, v ktorej sa vyjadrujú vlastné myšlienky a pocity
- táto komunikácia je asertívna
- je založená na spolupráci, dobrom počúvaní a spätej väzbe
- je to komunikácia, kde sa ľudia navzájom rozumejú a takáto komunikácia prináša určité výsledky

Devalvujúca komunikácia

- je opakom efektívnej a asertívnej komunikácie
- k prejavom tejto komunikácie patrí:
  - nebrať komunikačného partnera na vedomie
  - skákať iným do reči
  - správať sa povýšenecky
  - nehovoriť pravdu
  - vopred odsúdiť myšlienky druhých ľudí

Funkčné jazykové štýly

Štylistika:

- je jazykový odbor, ktorý sa zaobera výberom prostriedkov najvhodnejších pre tvorbu jazykovej komunikácie

Jazykový štýl:

- je formálne usporiadanie výrazových (jazykových aj mimojazykových) prostriedkov do zmysluplného celku
- usporiadanie prostriedkov závisí od komunikačnej situácie, v ktorej sa prejav realizuje

Jazykové štýly delíme:

1. Primárne štýly
2. Sekundárne štýly

LEXIKOLÓGIA

Lexikológia (z lat. *lexis* – slovo, *logos* – veda)

- je jazykovedná disciplína, ktorá sa zaoberá slovnou zásobou a slovom
- základnou jednotkou lexikológie je slovo

Slovo

- je základná jednotka, skupina hlások s ustáleným významom, grafickou a zvukovou formou
- je nositeľom:
  - **lexikálneho významu** – t. j. že niečo pomenúva
  - **gramatického významu** – t. j. že je slovným druhom alebo vettým členom
- má grafickú formu

TVORENIE SLOV

Odvodzovanie slov

- pri odvodzovaní sa k slovnému základu pripája **predpona** (napr. za-školit'
prípona (napr. škol-ník)
predpona aj prípona (napr. pred-škol-ský))

Pri tvorení slov odvodzovaním je z pravopisného hľadiska dôležité poznať:

- základy písania i/y v predponách a príponách
- dĺžku samohlások v predponách a príponách
- písanie a spodobovanie spoluahlások v predponách

Skladanie slov

- pri skladaní slov je z pravopisného hľadiska dôležité vedieť, kedy píšeme zložené slová so spojovníkom a kedy bez neho
- pri skladaní slov vzniká nové slovo najmenej z dvoch slovných základov (napr. polčas, bárskedy, extratrieda)
- ak by vznikla na hranici zloženia skupina ťažko vysloviteľných spoluahlások, vkladáme za prvý slovný základ samohlásku **-e-** (zemežlč), **-i-** (svietiplyn) alebo **-o-** (staromódny)

Písanie zložených príavných mien so spojovníkom a bez neho:

- ak zložené príavné meno vzniklo z dvoch (pôvodne) samostatných pomenovaní vecí, vlastností a pod., píšeme ho so spojovníkom
- ak pomenúva jednu vlastnosť, píšeme príavné meno bez spojovníka

Skracovanie slov

- skracovaním slov neutvoríme nové slovo – nový lexikálny význam, iba upravujeme podobu už jestvujúceho slova, čím vytvárame:
  - **skratky** – atď., t. j., Dr.
  - **značkové/skratkové slová** – SĽUK (Slovenský ľudový umelecký kolektív), Slovnaft (slovenská nafta), Kerametal (keramické a kovové tovary)
  - **iniciálové slová/skratky** – SR (Slovenská republika), EMÚ (Európska menová únia)
  - **značky** – v (rýchlosť), s (dráha), t (čas), C (uhlík, Coulomb), O (kyslík)
- v školskej praxi sa skracovanie slov považuje za spôsob tvorenia slov
- moderní jazykovedci ho považujú za osobitý spôsob obohatovania slovnej zásoby

Tvorenie viacslovných pomenovaní

- slovné spojenie utváramo **spájaním**, napr. príavného a podstatného mena (napr. čierna káva, triedna kniha, plniace pero a pod.)
- pri spájaní slov nevzniká jedno slovo, ale **viacslovné pomenovanie** (napr. Slovenské národné divadlo, podstatné meno, dopravný prostriedok)
- niektorí jazykovedci práve tento spôsob nepovažujú za spôsob tvorenia slova
- ak sa spájaním vytvorí pomenovanie, ktoré nemá prenesený (obrazný) význam, nazývame ho **združené pomenovanie** (napr. základná škola, triedny učiteľ)
- ak spájaním slov vytvoríme **ustálené slovné spojenie** s obrazným (preneseným) významom, nazývame ho **frazeologizmus** (napr. otec vlasti, boh pomsty, mechom udretý)

Združené pomenovania

- sú také ustálené slovné spojenia, ktoré nemajú expresívny charakter
- väčšina združených pomenovaní plní v jazyku funkciu termínov
- základom združeného pomenovania môže byť podstatné meno alebo sloveso
- (napr. šijaci stroj, bezpečnostný technik, štátny úradník, konať dobro)

Niektoré združené pomenovania môžeme nahradiť jednoslovným pomenovaním (napr. Slovenská republika – Slovensko, anglický jazyk – angličtina, odpratať z cesty – odstrániť), ale niektoré sa nahradiť nedajú (napr. písací stroj, guľôčkové pero, mať šancu).

Ak môžeme viacslovné združené pomenovanie nahradí jednoslovným pomenovaním, hovoríme o **univerbizácii** (napr. diplomová práca – diplomovka, minerálna voda – minerálka, vykonávať dozor – dozorovať, sanitné vozidlo – sanitka).

Opakom univerbizácie je **multiverbizácia**, pri ktorej sa jednoslovné pomenovanie nahradí viacslovným pomenovaním. Dôvodom multiverbizácie býva často snaha o vyššie, abstraktnejšie, pôsobivejšie pomenovanie. Využíva sa napr. v náučnom alebo publicistickom štýle, zatiaľ čo univerbizácia sa využíva najmä v hovorovom štýle (napr. finančie – finančné prostriedky, učitelia – učiteľské kruhy, darovať – dať do daru)

Učebný štýl

Učenie sa - je nadobúdanie vedomostí štúdiom alebo praxou, zaúčanie sa do niečoho
- človek by mal využívať pri štúdiu všetky informácie, ktoré už má

Pri učení rozlišujeme:

- a) **vonkajšiu motiváciu**
- b) **vnútornú motiváciu**

Vonkajšia motivácia

- je menej efektívna, prichádza z vonka
- napr. rodičia chcú, chceme byť - udržať sa v ročníku, chceme darček a pod.

Vnútorná motivácia

- je efektívnejšia, prichádza z vlastného vnútra
- napr. predmet ma zaujal, chceme niečo dosiahnuť a pod.

Druhy učenia:

1. Mimovoľné učenie

= získavanie informácií v styku s prostredím, v ktorom žijeme

2. Cieľavedomé učenie

= prebieha pod vedením učiteľa, ale aj vedomým sebavzdelávaním a sebavýchovou
= je vlastné iba človeku

3. Mechanické učenie (memorovanie)

= väčšinu informácií vnútorné neprijmeme a zabudneme ich
= pri takomto učení neuvažujeme logicky

4. Logické učenie

= učenie sa v súvislostiach

Učenie ako cieľavedomá činnosť je efektívne vtedy, ak má:

- **optimálne vonkajšie podmienky** — napr. strava, kyslík, miesto a pod.
- **správne metódy** — plánovanie
- **zefektívnenie učenia** - pozitívna motivácia, zvyšovanie koncentrácie, pochopenie učiva

Zásady učenia - vnímať, počúvať, pozerať sa, vedieť kde, kedy a ako sa učiť

Odporučania:

1. Striedať predmety, postupovať od najťažšieho k najobľúbenejšiemu
2. Domácu úlohu si robiť v deň zadania
3. Správne si rozdeliť čas na oddych a štúdium
4. Študovať v presne stanovenom čase (biorytmus)

Učebné typy:

1. Sluchový (auditívny)

- zapamätať si učivo podľa výkladu, učí sa nahlas, pomáha mu hudba

2. Zrakový (vizuálny)

- zapamätať si farebne vyznačené napr. obrázky, farby

3. Pocitový (kinestetický)

- musí veci ohmatáť, rád pracuje s pomôckami, učí sa rozprávaním o svojich pocitoch

4. Pohybový (motorický)

- musí si vytvárať pohybové predstavy, zapamätať si, čo zapísal, nakreslil, rád sa pohybuje

SLOVO

- je základná jednotka, skupina hlások s ustáleným významom, grafickou a zvukovou formou
- je nositeľom:
  - **lexikálneho významu** – t. j. že niečo pomenúva
  - **gramatického významu** – t. j. že je slovným druhom alebo vettým členom
- má grafickú formu

VÝZNAM SLOVA

1. Gramatický význam

- = nie je viazaný na konkrétné slovo, ale je spoločný pre rovnakú skupinu slov
- = sú to vlastne gramatické kategórie – napr. menné kategórie podstatných mien alebo slovesné kategórie slovies

2. Lexikálny význam

- = je viazaný na konkrétné slovo a znamená, že pomenováva konkrétné javy

3. Zvuková podoba

- = každé slovo sa skladá z niekoľkých hlások, ktorých poradie nemôžeme meniť, pretože by sme vytvorili spojenie, ktoré stráca lexikálny význam
- = lexikálny význam a zvuková podoba vytvárajú celok (napr. aj viacslovné pomenovanie si zachováva svoju zvukovú podobu a nemôže sa premiestňovať, t. j. nemôžeme poprehadzovať poradie slov)

Funkcie slova:

1. **Pomenovacia** – každé slovo niečo pomenováva (napr. chlapec je nedospelá osoba mužského pohlavia)
2. **Syntaktická** – väčšina slov môže byť vettým členom (napr. chlapec môže vytvárať vo vete podmetom alebo predmetom)

Slovo zastupuje reálne predmety, preto sa stáva jazykovým znakom.

SÉMANTICKÝ TROJUHOLNÍK

SÉMANTIKA

- je jazykovedná disciplína, ktorá sa zaobrá významom jednotlivých slov
- slovo má lexikálny význam, pretože niečo pomenováva
- človek pozoroval objektívnu realitu a vytvoril slová, ktoré sa líšia svojím rozsahom

Sémantika vymedzuje tri výrazy:

1. **Pojem** – je odrazom všeobecných a podstatných vlastností, predmetov a javov. Je daný definíciou, má väčší rozsah a význam
2. **Pomenovanie** – má väčší obsah významu. Je to súbor vlastností, ktoré sú charakteristické pre určité slovo
3. **Objekt** – je slovo existujúce v konkrétnnej realite

Vzťah medzi pojmom, pomenovaním a objektom vyjadruje **sémantický trojuholník**.

Pojem je významovo nadradený, pomenovanie a objekt majú rovnakú hodnotu.

HOMONYMIA (rovnozvučnosť) – je jav, z ktorého vznikajú homonymá – sú to slová, ktorá rovnako znejú, ale majú odlišný význam (napr. čelo, list, koruna)

SYNONYMIA (rovnozvučnosť) – je jav, z ktorého vznikajú synonymá – sú to slová odlišne znejúce, ktoré majú rovnaký význam (napr. robiť, mať, pracovať)

ANTONYMIA (protikladnosť) – je jav, z ktorého vznikajú antonymá – slová opačného významu (napr. deň – noc, biely – čierny)

PARONYMIA – je jav, z ktorého vznikajú paronymá – slová, ktoré sú zvukovo aj gramaticky podobné, ale obsahovo úplne odlišné (napr. biť – byť, filter – fliter)

POLYSÉMIA (viacvýznamovosť) – je jav, pri ktorom sa jedným slovom pomenúvajú viaceré myšlienkové obsahy. Vzniká prenášaním významu na základe vnútornej súvislosti alebo vonkajšej podobnosti (metafora, metonýmia)

TVORENIE SLOV

Odvodzovanie slov

- pri odvodzovaní sa k slovnému základu pripája **predpona** (napr. za-školit')
prípona (napr. škol-ník)
predpona aj prípona (napr. pred-škol-ský)

Pri tvorení slov odvodzovaním je z pravopisného hľadiska dôležité poznat:

- základy písania i/y v predponách a príponách
- dĺžku samohlások v predponách a príponách
- písanie a spodobovanie spoluohlások v predponách

Skladanie slov

- pri skladaní slov je z pravopisného hľadiska dôležité vedieť, kedy píšeme zložené slová so spojovníkom a kedy bez neho
- pri skladaní slov vzniká nové slovo najmenej z dvoch slovných základov (napr. polčas, bárskedy, extratrieda)
- ak by vznikla na hranici zloženia skupina ľažko vysloviteľných spoluohlások, vkladáme za prvý slovný základ samohlásku -e- (zemežlč), -i- (svietiplyn) alebo -o- (staromódny)

Písanie zložených prídavných mien so spojovníkom a bez neho:

- ak zložené prídavné meno vzniklo z dvoch (pôvodne) samostatných pomenovaní vecí, vlastností a pod., píšeme ho so spojovníkom
- ak pomenúva jednu vlastnosť, píšeme prídavné meno bez spojovníka

Skracovanie slov

- skracovaním slov neutvoríme nové slovo – nový lexikálny význam, iba upravujeme podobu už jestvujúceho slova, čím vytvárame:
  - **skratky** – atď., t. j., Dr.
  - **značkové/skratkové slová** – SĽUK (Slovenský ľudový umelecký kolektív), Slovnaft (slovenská nafta), Kerametal (keramické a kovové tovary)
  - **iniciálové slová/skratky** – SR (Slovenská republika), EMÚ (Európska menová únia)
  - **značky** – v (rýchlosť), s (dráha), t (čas), C (uhlík, Coulomb), O (kyslík)
- v školskej praxi sa skracovanie slov považuje za spôsob tvorenia slov
- moderní jazykovedci ho považujú za osobitý spôsob obohatovania slovnej zásoby

Tvorenie viacslovných pomenovaní

- slovné spojenie utváramo **spájaním**, napr. prídavného a podstatného mena (napr. čierna káva, triedna kniha, plniace pero a pod.)
- pri spájaní slov nevzniká jedno slovo, ale **viacslovné pomenovanie** (napr. Slovenské národné divadlo, podstatné meno, dopravný prostriedok)
- niektorí jazykovedci práve tento spôsob nepovažujú za spôsob tvorenia slova
- ak sa spájaním vytvorí pomenovanie, ktoré nemá prenesený (obrazný) význam, nazývame ho **združené pomenovanie** (napr. základná škola, triedny učiteľ)
- ak spájaním slov vytvoríme **ustálené slovné spojenie** s obrazným (preneseným) významom, nazývame ho **frazeologizmus** (napr. otec vlasti, boh pomsty, mechom udrety)

ÚVAHA

Je subjektívny útvar výkladového slohového postupu, v ktorom autor zaujíma postoj k závažným spoločenským problémom. Autor úvahy subjektívne interpretuje známe fakty, vysvetľuje, hodnotí a presvedča. Východiskom v úvahе sú životné skúsenosti a zážitky. V úvahе môžeme nechať aj nezodpovedané otázky. Niekoľko má **apelatívny charakter** (t. j. autor vyzýva čitateľa na zamyslenie a konanie).

Úvaha sa vyskytuje:

1. **v hovorovom štýle** – jednoduché krátke zamyslenie, príslovie
2. **v publicistickom štýle** – editoriál, glosa, stĺpček, úvodník, komentár
3. **v náučnom štýle** – recenzia, diskusný príspevok
4. **v umeleckom štýle:**
  - v poézii je to reflexívna lyrika
  - v próze túto monologické časti v pásme rozprávača a postáv, ktoré často uvažujú o zamýšľaní sa nad vlastným postavením

Jazykové prostriedky úvahy

Využíva prostriedky viacerých slohových postupov a štýlov, je teda **hybrid**. Najčastejšie využíva prídavné mená, príslovky, podstatné mená, ak ide o úvahu v umeleckom štýle využíva expresívne (citovo zafarbené) slová, archaizmy, historizmy, neologizmy.

Vetná stavba – najčastejšie používame podradovacie súvetia s vedľajšími vetami príslovkovými, zvolacie a rozkazovacie vety.

Rečnícka otázka – využíva sa, ak chce autor zvlášť zapôsobiť alebo niečo zdôrazniť. Na takúto otázku nečaká autor odpovedeť.

Rozvažovacia otázka – je to otázka, ktorú autor kladie sám sebe, môže sa vysloviť v ktorejkoľvek časti úvahy.

KOMPOZÍCIA ÚVAHY

- člení sa na úvod, jadro a záver, ale hranice týchto častí nie sú výrazné

Úvod – autor vychádza z určitých faktov, ktoré sám pomenuje, ale nedefinuje. Na začiatku môže byť otázka.

Jadro – skúma fakty, hodnotí a vyjadruje vlastné myšlienky

Záver – dokazuje, argumentuje, vyvodzuje vlastné závery, pričom môže nechať problém otvorený

ÚVAHA V JAZYKOVÝCH ŠTÝLOCH

KOMENTÁR

- je subjektívny hybridný žáner, má znaky výkladu a úvahy
- využíva prvky náučného, publicistického a umeleckého štýlu, výkladový a informačný slohový postup
- autor formuluje svoj názor a argumentuje, nesie zodpovednosť za svoje tvrdenia
- médiá sa prostredníctvom komentárov stávajú mienkotvornými, rieši aktuálne problémy

ESEJ (z fr. esseai – skúška)

- svojrázna forma úvahy
- žáner, v ktorom autor duchaplnie a na vysokej štylistickej úrovni píše o filozofických, umeleckých, estetických, historických, vedeckých alebo aktuálnych spoločenských otázkach
- autor je ovplyvnený vlastnými zážitkami a náladami
- je to **hybrid**, ktorý má prvky vedecko-náučných, populárno-náučných a umeleckých žánrov
- má znaky náučného, umeleckého a publicistického štýlu

Znaky umeleckého štýlu:

- subjektivita – 1. os., vlastné zážitky a svoj postoj
- dôraz na vonkajšiu formu
- úvahovosť
- metaforickosť
- kritika
- bohatá slovná zásoba, citovo zafarbené slová, frazeologizmy
- rôzna modalita viet

Znaky náučného štýlu:

- odborná problematika
- kompozícia výkladu (úvod, jadro, záver)
- vecnosť, objektivita
- faktografickosť, pojmovosť

Znaky publicistického štýlu – téma zaujímavá a aktuálna pre verejno

Úvaha

1. zaokruhlňovanie čísel, voľná citácia a parafrázovanie
2. jednoduché súvetia a vety vyjadrujúce kauzálné vzťahy, pestrá modalita viet a modifikácia vetnej stavby (zvláštnie vetné konštrukcie)
3. citovo zafarbené slová, najčastejšie z umeleckého, publicistického a hovorového štýlu
4. nevýrazné členenie na úvod, jadro, záver
5. neštruktúrovaný text jadra (súvislý text bez tabuľiek, grafov...)
6. znaky výkladového a rozprávacieho slohového postupu

Výklad

1. presnosť údajov a čísel, presná citácia
2. komplikované a zložené súvetia, jednoduché vety len v nadpise, v vety vyjadrujúce kauzálné vzťahy
3. nociónalne slová (bezpríznakové), odborné slová, terminy
4. členenie textu na úvod, jadro, záver v odborných prácach podrobne členenie
5. štruktúrovaný text jadra (schémy, čísla, tabuľky...)
6. znaky výkladového, opisného a informačného slohového postupu

VETNÁ SYNTAX

Základnou jednotkou vetnej syntaxe je **veta**.

VETA – je základná syntaktická jednotka s relatívne uceleným významom, gramaticky usporiadaná a intonačne uzavretá.

Základ vety tvorí **gramatické jadro** (GJ), teda podmet a prísudok alebo **vetný základ** (VZ).

KLASIFIKÁCIA VET

Vety delíme:

1. **Podľa modality/obsahu**
2. **Podľa členitosti**
3. **Podľa zloženia**

Rozdelenie viet podľa modality:

Modalita – je postoj hovoriaceho k vypovedanej skutočnosti.

- z hľadiska modality poznáme 5 typov viet:

1. **oznamovacia** – vyjadruje oznam, využíva oznamovací alebo podmieňovací spôsob slovesa
- má *klesavú melódiu*, vyskytuje sa vo všetkých štýloch, ale najmä v náučnom a administratívnom štýle
2. **opytovacia** – vyjadruje otázku, využíva oznamovací spôsob slovesa, častice a opytovacie zámená
- má *stúpavú melódiu*
3. **rozkazovacia** – vyjadruje rozkaz, využíva rozkazovací spôsob slovesa alebo neurčitok
- má *klesavú melódiu*, využíva sa v administratívnom štýle
4. **želacia** – vyjadruje želanie, využíva oznamovací alebo podmieňovací spôsob slovesa alebo častice
- melódia je *klesavá*
5. **zvolacia** – všetky typy viet podľa obsahu sa môžu stať zvolacími, dotvárajú citový dôraz
- melódia je *klesavá*

Opytovacie, rozkazovacie a zvolacie vety sa využívajú v útvaroch subjektívnych jazykových štýlov.

Rozdelenie viet podľa členitosti:

1. **jednočlenná veta** – nemá zreteľnú podmetovú a prísudkovú časť
- hlavným VČ je **vetný základ** (VZ)
- môže byť:
  - a) *slovesná* – Zmráka sa.
  - b) *slovesno-menná* – Je zamračené.
  - c) *menná* = názvy – Potraviny.
2. **dvojčlenná veta** – má zreteľnú podmetovú a prísudkovú časť, hovoríme, že má **gramatické jadro** (GJ)
- môže byť:
  - a) *úplná* (napr. Peter spí)
  - b) *neúplná* – veta so zamlčaným podmetom (napr. Nepríde)

Jednočlenné neslovesné vety sa nachádzajú v náučnom a publicistickom štýle. Jednočlenné vety sa často vyskytujú v úvahe a rozprávaní.

Rozdelenie viet podľa zloženia:

JEDNODUCHÁ VETA – má 1 prípadok a vyjadruje 1 myšlienku

SÚVETIE **jednoduché súvetie** – vyjadruje 2 myšlienky a má 2 prípadky
zložené súvetie – vyjadruje 3 a viac myšlienok, má 3 a viac prípadkov

Jednoduché súvetie môže byť:

- a) priradovacie
- b) podradovacie

SYNTAX

Syntax – je jazykovedná disciplína, ktorá sa zaobrá spájaním slov do viet a viet do textov.

Text – je najväčšou syntaktickou jednotkou

Vetný člen – je najmenšou syntaktickou jednotkou

Syntax delíme na:

1. **syntagmatická syntax**
2. **vetná syntax**
3. **polovetná syntax**
4. **súvetná syntax**
5. **nadvetná syntax**

SYNTAGMATICKÁ SYNTAX

Syntagmatická syntax – zaoberá sa syntagmami a VČ.

Syntagma (sklad) – je významové štruktúrne spojenie dvoch plnovýznamových slov vo vete.

V slovenčine rozoznávame tieto sklady:

1. **Prisudzovací sklad** – je spojenie podmetu a prísudku. V jednoduchej vete je 1 prisudzovací sklad
prísudzovací sklad
2. **Určovací sklad** – je spojenie nadradeného a podradeného VČ, pričom podradený VČ bližšie určuje nadradený VČ
podmet + prívlastok
prísudok + predmet
príslovkové určenie + prísudok
príslovkové určenie + predmet
3. **Prirad'ovací sklad** – je spojenie dvoch a viac rovnakých VČ prirad'ovacími spojkami, spájacími výrazmi alebo bezspojkovo

VETNÉ ČLENY

Hlavné (základné) VČ

- Prísudok

- Podmet

- Predmet

- Príslovkové určenie

- Prívlastok

- Prístavok

- Doplňok

Vedľajšie (rozvíjacie)

PRÍSUDOK

- pýtame sa otázkou: *Čo robí? Čo sa s ním deje?*
- vyjadruje dej, vlastnosť a prisudzuje ho k podmetu
- je vyjadrený slovesom
- poznáme:

1. **slovesný prísudok**

- určitý tvar plnovýznamového slovesa:* Mama odišla.
- určitým tvarom neplnovýznamového slovesa + neurčitkom plnovýznamového slovesa*

Mama musí odísť

2. **menný (slovesno-menný) prísudok** – tvorí ho pomocné sloveso byť + pods. meno, príd. meno, zámeno, číslovka, príslovka

Prísudok môže byť:

- holý:** Mama číta.
- rozvity:** Mama číta knihu.
- viacnásobný:** Mama číta a počúva hudbu.

- ak má sloveso *byť* význam *existovať*, nachádzať sa je plnovýznamovým slovesom a zároveň sa považuje za prísudok.
- ak sa dajú zvratné zámená sa/si vo vete nahradí dlhými tvarmi seba/sebe, slúžia vo vete ako predmet (napr. Otec sa holí.)

PODMET

- pýtame sa otázkou: *Kto vykonáva dej?*
- vyjadruje činiteľa dejia alebo nositeľa vlastnosti
- podmet môže byť:

- vyjadrený** - Peter spal.
- nevyjadrený (zamlčaný)** – Spal.

- podmet môže byť:

- holý** – Peter spal.
- rozvity** – Malý Peter spal.
- viacnásobný** – Peter a Pavol spali.

- podmet môže byť vyjadrený pods. menom v N, príd. menom, zámenom, číslovkou, číslovcom, (napr. Hurá znelo štadiónom.) slovesom v neurčitku (napr. Fajčiť je zakázané.)

PREDMET

- bližšie určuje prísudok
- pýtame sa naň všetkými otázkami (okrem N)
- môže byť vyjadrený podstatným menom alebo zámenom
- môže byť:
  - a) **priamy** – vyjadrený v bezpredložkovom A
  - b) **nepriamy** – vyjadrený vo všetkých pádoch okrem N a bezpredložkovom A
- môže byť:
  - a) **holý** – Rozprával zážitky.
  - b) **rozvity** – Rozprával zážitky z dovolenky.
  - c) **viacnásobný** – Rozprával zážitky a vtipy.

PRÍSLOVKOVÉ URČENIE

- vyjadruje okolnosti deja
- existuje príslovkové určenie miesta, času, spôsobu, príčiny

Príslovkové určenie miesta - pýtame sa otázkami: *Kde? Kam? Kade? Odkial?*

- býva vyjadrené:
  1. **príslovkou** – Býva ďaleko.
  2. **predložkovým pádom pods. mena** – Býva za dedinou.

Príslovkové určenie času - pýtame sa otázkami: *Kedy? Odkedy? Dokedy?*

- býva vyjadrené:
  1. **príslovkou** – Napíšem čoskoro.
  2. **predložkovým pádom pods. mena** – V noci bola búrka.

Príslovkové určenie spôsobu - pýtame sa otázkou: *Ako?*

- býva vyjadrené:
  1. **príslovkou** – Jasne sa črtali.
  2. **predložkovým pádom pods. mena** – Vznáša sa ako pierko.

Príslovkové určenie príčiny - pýtame sa otázkami: *Prečo? Načo? Začo?*

- býva vyjadrené:
  1. **príslovkou** – Náročky sa neupravila.
  2. **predložkovým pádom pods. mena** – Vyskakovali od radosti.

- príslovkové určenie môže rozvíjať aj prívlastok – Janko je veľmi dobrý chlapec.
- môže rozvíjať aj ďalšie príslovkové určenie – Chápe nesmierne rýchlo.
- príslovkové určenie môže byť:
  - a) **holé** – Pekne spieva.
  - b) **rozvité** – Veľmi pekne spieva.
  - c) **viacnásobné** – Víchor vyčínał v Maďarsku a Bulharsku.

PRÍVLASTOK

- rozvíja podmet, predmet alebo príslovkové určenie
- pýtame sa otázkami: *Aký? Ktorý? Či?*
- môže byť:
  - a) **zhodný** – zhoduje sa s VČ, ktorý rozvíja v rode, číslе a v páde, stojí pred VČ, ktorý rozvíja. Býva vyjadrený:
    - *príd. menom* - smreková hora
    - *zámenom* - jeho deti
    - *číslovkou* - traja kamaráti
    - *trpným príčastím* – umytá podlaha
  - b) **nezhodný** – nezhoduje sa v rode, číslе a v páde s VČ, ktorý rozvíja, stojí za VČ. Býva vyjadrený:
    - *pods. menom* – košík z prútie
    - *príslovkou* – odbočka vpravo
    - *zámenom* – cesta nikam
- môže byť:
  - a) **holý** – malá veverička
  - b) **rozvity** – veľmi malá veverička
  - c) **viacnásobný** – je tvorený rovnakými slovnými druhmi, môžeme dávať čiarku alebo spojku „a“ – veľká a dlhá loď
  - d) **postupne rozvíjací** – je tvorený nerovnakými slovnými druhmi, medzi ktorými nie je čiarka ani priradovacia spojka – náš známy tréner

PRÍSTAVOK

- vyjadruje význam niektorého VČ iným spôsobom
- stojí za nadradeným VČ, ktorý môže byť vyjadrený pods. menom alebo zámenom
- vo vete je oddelený z oboch strán čiarkami
- najčastejšie býva vyjadrený pods. menom
- môže byť:
  - a) **holý** - Janko Kráľ, slovenský básnik, patril k predstaviteľom romantizmu.
  - b) **rozvity** - Janko Kráľ, najznámejší slovenský básnik, patril k predstaviteľom romantizmu.
  - c) **viacnásobný** - Janko Kráľ, slovenský básnik, spisovateľ a politik, ...

DOPLNOK

- spája sa s prísluškom a súčasne s podmetom alebo predmetom vety
  - vyjadruje sprievodný dej k hlavnému deju
  - je jediný VČ, ktorý súčasne rozvíja podmet aj predmet
  - na doplnok sa musí dať opýtať otázkami: Čo robil? Aký bol?

Otec sa vrátil unavený z práce. Aký bol? → unavený
Čo robil? → bol unavený

- doplnok sa nachádza vo vetyach:

1. s pohybovými slovesami
  2. so slovesami vnímania
  3. so slovesami vzniku a zániku
  4. so slovesami, ktoré pomenúvajú dej
  5. so slovesami, ktoré označujú reč

Neurčitok slovesa môže plniť funkciu týchto VČ:

- a) podmetu – Smiať sa je nevhodné.
  - b) predmetu – Učím sa kresliť.
  - c) príslkovkového určenia – Idem do hôr oddýchnuť si.
  - d) prívlastku – Odvaha utieciť preč.

VZŤAHY MEDZI VČ:

- a) **ZHODA (Z)** – vzniká medzi:
    - podmetom a príсудkom
    - nadradeným VČ a zhodným prívlastkom
  - b) **VÄZBA (V)** – vzniká medzi predmetom a nadradeným VČ
  - c) **PRIMKÝNANIE (P)** - vzniká medzi:
    - pods. menom a nezhodným prívlastkom
    - príсудkom a príslovkovým určením
    - medzi ostatnými VČ

Hovorový štýl (Bežná komunikácia)

- je subjektívny jazykový štýl bežnej komunikácie, štýl súkromného styku
- podľa vzťahu medzi komunikantmi
- podľa prostredia
- rozdeľujeme:
  - a) **súkromná komunikácia**
    - = realizuje sa v rodine, medzi spolužiakmi a priateľmi
  - b) **neoficiálna komunikácia**
    - = realizuje sa na pracovisku počas prestávok
    - = účastníci komunikácie používajú individuálny štýl
- znaky:
  1. **Ústnosť, spontánosť**
    - = realizuje sa ústne, niekedy aj písomne (SMS)
    - = využíva nepresné údaje, komunikácia je nepripravená
    - = využíva frazeologizmy, nespisovné slová, dialektizmy a obrazné pomenovania
  2. **Konverzačnosť**
    - = hovorový štýl je založený na dialógu
  3. **Súkromnosť**
    - = využíva rodinné slová
    - = nedodržiavanie pravopisnej a výslovnostnej normy
  4. **Situačnosť**
    - = využívanie mimojazykových prostriedkov a ukazovacích zámen
  5. **Stručnosť**
    - = vytváranie nespisovných skratiek (dovi)
    - = univerbizácia
      - je jav pri ktorom z dvojslovného pomenovania vznikne 1 slovo, ktoré je nespisovné
      - minerálna voda = minerálka
  6. **Expresívnosť**
    - = Využívanie výrazných slovných spojení (citové zvýraznenie)

Útvary hovorového štýlu

(komunikačné smerovanie)

1. Klasické

a) ústne:

- monologické - príbeh, vtip, monológ
- dialogické - dialóg, tv rozbor, hádka, polemika, diskusia, debata

b) písomné:

- súkromný list
- oznamenie
- blahoželanie
- kondolencia

2. Moderné

a) ústne

- odkaz na záznamník
- chat

b) písomné

- mail
- SMS
- reklama
- vizitka
- inzerát

Klasické útvary

1. Vtip

- krátke humorné rozprávanie s pointou
- využíva hovorový štýl a prvky zemepisného nárečia

2. Monológ

- ústny prejav jednej osoby
- komunikačné roly sa nestriedajú
- nazýva sa aj dialóg asymetrického typu, pretože aj na dlhší prejav jednej osoby môžeme po čase zareagovať

3. Dialóg

- rozhovor dvoch alebo viacerých osôb
- komunikačné roly sa striedajú
- reč jedného hovoriaceho v dialógu sa nazýva replika
- môže mať aj písomnú podobu napr. SMS
- ak má ústnu podobu, tak sa na dialógu podieľajú aj mimojazykové prostriedky

4. Telefonický rozhovor

- priama komunikácia
- v súčasnosti aj s vizuálnou prítomnosťou adresáta
- výmena informácií a spätná väzba sú rýchle

5. Hádka

- je rozhovor, ktorý sme rozumovo a psychicky nezvládli

6. Polemika

- (z gréc. polemos- boj)
- ostrá výmena názorov

7. Debata

- rozhovor súkromného charakteru

8. Diskusia

- rozhovor oficiálneho charakteru

9. Oznámenie

- krátky útvar
- využíva výrazové prostriedky hovorového alebo administratívneho štýlu a informačný slohový postup

10. Blahoželanie

- krátke osobné želanie
- môže mať ústnu alebo písomnú podobu

11. Kondolencia

- (z lat. condolere- vyjadrenie bôlu)
- ústne alebo písomné vyjadrenie sústrasti

Moderné útvary

1. Chat

- blízky telefonickému rozhovoru
- má písomnú formu
- umožňuje komunikáciu viacerých osôb súčasne
- osoby nemusia vystupovať pod svojím menom

2. Odkaz na záznamník

- moderná forma monologickej komunikácie

3. Inzerát

- veľmi krátky útvar
- prináša základné informácie o ponuke
- vyskytuje sa v masovo-komunikačných prostriedkoch
- využíva prvky:
  - publicistického štýlu (zverejnené v médiach)
  - administratívneho štýlu (skratky, značky)
  - hovorového štýlu (nepisovné slová, zvláštne vettne konštrukcie)
- o úspechu inzerátu často rozhoduje titulok

4. SMS

- krátká textová správa

5. E-mail

- elektronická pošta, list posielaný elektronickou poštou
- nemá byť prehnane stručný
- kompozíciou sa neodlišuje od klasického listu

Súkromný list

1. Úvodná rámcová časť

- obsahuje miesto a dátum, ktoré a píšu v pravom hornom rohu
- po oslovení sa píše čiarka, text pokračuje na novom riadku
- ak začíname list pozdravom oddelíme ho tiež od ostatného textu čiarkou

2. Jadro listu

- rozoberáme hlavnú myšlienku
- každú novú myšlienku vyčleníme odsekom
- na znak úcty k adresátovi používame zámená Ty, Tvoj, Váš, Vy - s veľkým písmenom

3. Záverečná rámcová časť

- Obsahuje zdvorilostnú formulku alebo pozdrav na rozlúčku a vlastnoručný podpis

Pokračovanie moderné útvary:

6. Vizitka (navštívenka)

- = je súčasťou spoločenského styku
- = urýchľuje formu komunikácie
- = vyznačuje sa stručnosťou a prehľadnosťou

Druhy vizitiek:

a) podľa obsahu

- profesijné
  - titul, meno osoby, pozícia, názov firmy, adresa, telefón, fax
- súkromné
  - titul, meno, adresa, telefón

b) podľa formátu (veľkosti)

7. Reklama

- = je písané alebo hovorené verejné odporúčanie tovaru alebo služby
- = stretávame sa s ňou v médiach, preto má znaky publicistického štýlu
- = je určená pre širokú verejnosť, preto využíva prvky hovorového štýlu (napr. slangové slová, okazionalizmy)
- = využíva informačný slohový postup
- = dôležitú úlohu má slogan (vtipné heslo, ktoré pritiahe spotrebiteľa)
- = reklama by mala byť stručná, originálna a atraktívna